

יג. ר' יוחנן ור' אלעוזר

ר' יוחנן הוה מיסתמייר על ר' יעקב בר אידי והוה ר' אלעוזר חמוי ליה ומיטמר מן קדמוני (והיה ר' אלעוזר תלמידו רואה אותו ומטמין עצמו מלפנוי); אמר הא תרתי מלין הדין בבליא עבד בי חדא דלא שאל בשלומי, והדי לא אמר שמועטה ממשמי, אייל [ר' יעקב בר אידי לר' יוחנן] כך אינון נהגין גביהן, זעירא לא שאל בשלמיה הרבה, דאיןון מקיימין ראוני גערימן ונחבאו (זהו דרך ארץ שלהם שאין הקטן שואל בשלום מי שגדול מננו שלא יתריח אותו להשיבו). מי מהלכין, חמוי ליה חד בית המדרש (בעוד שהו מהלכין וראו בבית המדרש), אייל [ר' יעקב בר אידי] הכא הוה ר' מאיר יתיב דריש ואמר שמועטה מן שםיה דרי ישמעאל ולא אמר שמועטה מן שםיה דרי עקיבאה, אייל [ר' יוחנן] כל עלאה ידען דרי מאיר תלמידו של ר' עקיבאה, אייל [ר' יעקב בר אידי] כל עלאה ידען דרי אלעוזר תלמידיה דרי יוחנן.

מהו מעבר קומי אהדרוי צילמה (א"כ שאל ר' יעקב לר' יוחנן אם מותר לעבור לפניו צלם עבודה זורה אחת שהיה עומד על אם הדרך או לננות פפנהה), אייל [ר' יוחנן] מה איתפליג ליה איקר, אלא עבר קומוי וסמי עיניה (וכי אתה נוהג בו כבוד בעבורך לפניו ומשתוויה, אדרבא מותר לעבור בקומה זקופה להוראות מסמא עינינו כלומר מזולזלו בו) אייל (ר' יעקב לר' יוחנן): ר' לעזר יאות עביד לא עבר קומיך (אם כן יפה עיטה ר' אלעוזר שמטען עצמו שכיוון שהוא סבואר שאסור לשאול בשלומך שאתה רבו, אם עבור לפניך בלי שאלת שלום נראה כמזולז בכבודך) אמר [ר' יוחנן] ר' יעקב בר אידי, יודע את לפיס. ירושלמי ברוכות פ"ב ה"א וש"ג¹

אמנם ידע ר' יעקב בר אידי לפיס בדברים המתקבלים על החלב, והסגוריא על ר' אלעוזר היה מוסדת ואמתית. ר' אלעוזר שהוא האומר: כל האומר דבר בשם אומו מביא גואלה לעולם [מגילת ט"ז], לא היה מגנבי דברים ומתעטע בטלית שאינו שלו, כי בחשבו עצמו כתלמיד מובהק לר' יוחנן, היה תורה רבו בפיו בכל סגנון לשונו, כאשר גוכחה מדברי קפידתו של ריש לקיש שאמר "מילי שמעת מבר נפח ולא אמרת לנו שםיה" [כתובות כ"ה ב, מכות ח, ע"ב], שאט כי כמה זימני גברא הרבה אמר מילאת ומיתאמרה משימה דגברא רבה אחרינא כוותיה [ב"ב י"ב סע"א], בכל זאת הכיר ריש לקיש שהן הן דברי ר' יוחנן ומוקשו שאב, כי גם המכובנים לדעהacha אחת לא יתאיימו בכל סגנון לשונם, ולכנן

¹. ראה בהקדמת ש"ת פנים מAIRות מהג"ר מאיר איזונשטייט, ובוט' זוטו של ים מהרב משה ליטר ע' 41-43, והמעין ימצא אשר הרחבותי והעמוקתי בס"ד בבירור הדברים.

ר' יוחנן ור' אלעוזר

כאשר שמע ריש לקיש מר' אלעוזר מלים הללו עצמן, ידע כי מר' יוחנן שמע לשון זה, למדים אנחנו משיחתו של ריש לקיש עד כמה נזהר ר' אלעוזר בדבריו ר' יוחנן הרבה כי לא شيئا מסווגנו כדי התלמיד שחייב לומר בלשון הרבה [עדויות פ"א מג], ולא ראה ר' אלעוזר צורך להזכיר על כל הלכה ביחד שם רבו המובהק אבל ר' יוחנן מנגנו, בעוד שהכל יודעים כי כפעמים בפעם תורה הרבה רבוי. ואולם רק השमועות שקיבל מר' יוחנן אותם מסר בסתם, אבל כאשר קיבל משאר חממי הדור, כמו מר' חニア, ר' אושעיה, ר' ינא וכמוות הזmir על כל דבר שם אומו, והובאו בתלמידים ובמדרשים מאמורים למאorts שאמר ר' אלעוזר בשם ר' פלוני, וגם בשם ריש לקיש חברו מצאנו מושלשל שמוועה, ראה בכורות כי בואשר שנינו במנחות צ"ג ב: מנא הני מילוי [דסמיכת בשתי ידים] אמר ריש לקיש دائم קרא וסמך אהרן את שתי ידיים, כתיב ידו וכתיב שתי זה בנה אב כל מקום שנאמר ידו הרי כאן שנים עד שיפרט לך הכתוב אתך, אזול ר' אלעוזר ואמרה להא שמעתה באב מדרשה ולא אמרה משמייה דריש לקיש, שמע ריש לקיש איקפה, אייל אי ס"ד כל היכי דכתיב ידו תורה נינהו למה ליה למכתב ידיין, אקשטי ליה עשרין וארבעה ידיין כר' ², ולהבנה השתחית הרי זה מפלייא אחרי שריש לkish לא היה רבו המובהק של ר' אלעוזר הלווא צrisk היה להזכירשמו בטור החדש הלימוד ההוא.

אמנם המעניין בתורת הנקנים פרשת אחורי שם ט"ז כ"א יוכחה כי לא ריש לקיש הוא שחידש לימוד זה, כי אם כבר היה ערוץ בפי רבוינו התנאים, שניינו שם: וסמך אהרן את שתי ידיים על ראש השער מלמד שהסתמוכה בשתי ידיים בנין אב לכל הסמכות שהיו בשתי ידיים ³, בדור איפוא כי ריש לקיש בקפוד על שלא הזכיר ר' אלעוזר את שם, הינו בטור מושלשל שמוועה זו, בעוד שבאמת כבר היתה שמוועה זו מקובלת לר' אלעוזר מרבו המובהק ר' יוחנן ושמו של רבו זה לא הוצרך להזכיר על כל הלכה ביחד לאשר כולה יומה שמעתתיה בפומיה ⁴.

2. אין בתורה כ"ד "ידיין" ושיגור לשון היא ראה ב"מ פ"ד א ר' יוחנן כי היה אמר מילתא אקשטי ליה ריש לקיש עשרין וארבעה קושיתית.

3. ועי' יבמות ל"ז א דאמר ר' אלעוזר אפשר איתא להא דריש לקיש ולא תנן לה במתניתין, נפק דק ואשכחכו.

4. בפתחית לפסרי שם עולם כתבתי כי ר' יוחנן עצמו רמו על מדרתו זו של ר' אלעוזר תלמידו בחמליו עליון "ראית לבנטה שישוב ודושש ממשה מפני הגבורה" יבמות ע"ב א כלומר שלא חדש הדבר מלבד ר' יוחנן ממשה אמר אך מה ששמע מפני הגבורה, לאשר גם ר' יוחנן ידע כי מתניתא היא כמו שהוא ריש לקיש שם, ויעזין בברכות י"א אמר ר' יוחנן סמכין מן התורה מנין כו', ומובהאות באות משמייה דרי אלעוזר ביבמות ד' ר' ריעיא, וכן ימצא המעניין הרבה מאמורים שבמקומות אחד נאמרו בשם ר' יוחנן ובמקור אחר בשם ר' אלעוזר, לאשר ספט דבריו ר' אלעוזר מהה דברי ר' יוחנן רבוי ראה מוס' יומא ד' ע"א ד"ה חニア, ויבורו בזה דברי התוס' ב"ק ק"ה א ד"ה שלא

ר' רוחנן ור' אלעזר

רבנן הרבה ותלמידיו שניהן נמנין אחד, והירצחו: נימר חבר ותלמיד הוותה כר' לעזר ר' יוחנן.

והנה כל עוד שראה ר' יוחנן כי ר' אלעזר אינו חפץ לקחת עטרה לעצמו מתייחס אליו כתלמיד גמור לא קפד על שאינו מזכיר שמו על כל הלכה פרטית, מצאנתו אומר בלי קפidea אם ר' לעזר אמרה מני שמע ראה ירושלמי בימות פ"ג ה". אבל בראותו פעם שר' אלעזר הרשה לעצמו לעשות כדעתו הוא, הרי טרם הוא מחזיק עצמו כhabba, לא היה ר' יוחנן מקפיד על זה אחרי שכאמור גם זו ערכיו כה, אבל אז מצא מקום להקפיד על שאינו מזכיר שמו על כל הלכה פרטית ששמע ממנה, שכיוון שפעמים שהליך עלייו ועשה כדעת עצמה מן הדין הוא טיביהיר מה שהוא דעת עצמו ומה שקיבל מר' יוחנן, וזה שחדגish ר' יוחנן באמרו הא מתרתי מלין הדין בבלאי עביד" כולם שני דברים הסותרים עצם [ראה תוס' ייצחה י"ד א וקדושין י"ט א ד"ה מתרת], חדא דלא שאל בשולומי שזהו נגד דעת "

שנינו בירושלמי בכורדים פ"ג ה"ג עד כמה צריך אדם לעמוד לפני זקן, טמעון בר בא בשם ר' יוחנן פעמיים ביום ר' אלעזר אמר פעם אחת ביום. כשהם הולקין בשאלת שלום [כמו שחולקים בקיימה לפני זקן כך הם חולקים שאלת שלום של תלמיד לרabbו, ר' יוחנן אומר שתי פעמיים ביום צריכים לשאול שלום לרabbו ור' אלעזר אמר שאור פעם אחת — פ"ג].

ולכן כאשר הרגיש ר' יוחנן שר' אלעזר מטמין עצמו לפניו חשב שהוא עושא
ונלשיטתו הוא שאין שואלים בשלום הוקן רק פעמי אחת ביום, ואחרי שבאותו
יום כבוד שאל בשלומו והוא מطمינו עצמו, שאם יעבד לפניו הרי לדעת ר' יוחנן
ירידך לשאול עוד פעם בשלומו, ור' אלעזר איננו הפטץ לבטל דעת עצמו וכן כל
'יוחנן בתלונתו שני הדברים יחד באמרו הא תורתם מילין הדין בבלאי עבד כי
ונני דברים סותרים, וזה דלא שאל בשלומי ובזה הרי הוא מדגיש לפעמים לא
דעתתי הוא, ומרשה לעצמו לחזור עלי ובפני גם למעשה, ומעתה הלווא
ריך הוא להזכיר שמי על כל שמוועה ששמע מני למען ידעו השומעים מה קיבל
מנני ומה דעתו בוגא^ט.

על זה העיר ר' יעקב בר אידי שלא בשביל כך איתמר משום שכבר שאל היום שלומו אלא שבכל כך נתגין גביהון, זעירא לא שאל בשלמיה דרביה, ור' לעוזר אינו מחזיק עצמו כhabר כי אם כתלמידיו? וכאשר עברו במקומם הצלם

אם חברותא איכא הרי שצרייך להזכיר השם ראה גם יבמות צ"ו ב.

ראה ברכות ג' ע"א שאליהו הקדים בשלום ר' יוסי, ויתכן שזהו לפי שר' יוסי מבבל היה ע' לש"י יומא ס"ז ע"ב ד"ה תנוח דעתך] لكن נzag מנהג בבבליים שלא לשאול בשולמיה דבריה, מבואר בחלופי מנהוגים שבין אי' לבבל (בימ' של שלמה סוף ב'ק)

ר' אלעזר בענוותנו החזק עצמו אך תלמידו של ר' יוחנן וכד והוא מיפור
מיניה כד הוא בعي ר' יוחנן לסוגי הוה גחין קאי ר' אלעזר אדווכתיה עד דזהו
מיכיסי ר' יוחנן מנית, וכד הוא בعي ר' אלעזר לסוגי הוה קא אול לאחוריה עד
דמיכיסי מיניה דרי יוחנן [יוםא נג סע"א], שר' אלעזר הוא האומר כל תלמיד חכם
שאיינו עומד בפני רבו נקרא רשע ואינו מריך ימים ותלמודו משתחה ממנו כו'
קונשיין ל"ג ב⁵.

אולם ר' יוחנן החשיבו לר' אליעזר חבר, ראה ירושלמי מגילה פ"א הי'ב
וسنחדרין פ"ג ה'ח שאמר ר' יוחנן יפה לימדיינו ר' אליעזר, ור' יוחנן ור' אליעזר
דאמרו מרוזיה חולין ג"א, ומצאנוהו לר' יוחנן משלשל שימושות בשם ר' אליעזר
ראה שבת ל"א ב, ואמרו בירושלמי קדושים פ"א ה"ד שר' יוחנן תלמידו של ר' ינאי
ור' אליעזר תלמידו של ר' חייא וմבוואר בירושלמי סנהדרין פ"א ה"א שר' יוחנן
אול מיזון קומי ר' חייא רבה איתוב גביה חד תלמיד, ותקשו: ולא כן חני אב

לדעת שהעירו מדברי ר' יוחנן על דברי ר' אלעזר, ומגעין אשר מצינו בירושלמי סוטה פ"ה ה"ב אמר ר' זעירא ואפילו תימא בטבול يوم דבר תורה שנייה היא דכתיב כו, וזה מובא אותן באות ממשמתה דר' יוחנן בירושלמי הללה פ"ג ה"ה, שזוהה לאשר כל שמרעוותו של ר' זעירא בתודמות טהרות קבל מל' אלען רבנן מבואר בירושלמי תודמות פ"ג ס"ג, ור' אלעזר הלאה כך היהת מדורתו שטהרת עלי' ר' יוחנן רבנו שגוררה היהת בפבי ואם לפעמים נעלמה ממנו אחת השמאות תמה עלי' ר' יוחנן ואמר כמה שנים גדול זה ביניינו ולא שמע הלאה זו מני קריתות כי' א' וייאיר לנו אשר חתמו על ר' יוחנן דاشתמייטה דברי ר' אלעזר, שהכוונה דברי ר' יוחנן סתראי נינחו ראה מהרי"ט החדשושים לקודשין ע"ח א' רמז הג"ר חיד"א בשם הגודלים בהוספות לאות ז'. ובזה עמדו על פתרון היהת סתומה שמצוין בביבלי בבא בתרא קג"ד ב': שאל רשב"ל את ר' יוחנן כי' והלא משכם אמרו יפה ערערו בני משפחה, אל' ז' ואלען אמרה, אוני לא אמרתי דבר זה מעולם, מה שEMPLIA מאך, כי מאין הרגליים שנתאמרה שמועה זו ממשמתה דר' יוחנן בעיד שלא אמרה מעולם, אמנם ברור כי גופא דעתוזאdic הוי ר' אלעזר אמר הלא הלאה ז', ולאשר הכל ידעו שטמא דברי ר' אלעזר נזבעים ממוקור תורה רבו ר' יוחנן לכן אמרה ממשמתה דר' יוחנן עד שעוכרה ר' יוחנן להודיעו שתלהכה ז' היא דעת עצמו של ר' אלעזר, וכן ובזמן אמרת בתעניית ז' ע"ב ומיל אמר ר' יוחנן היכי והתnen כו' ואמר ר' אלעזר הלאה כר"ג, אל' גברא אגבראי קא רמית כי' אשר להבהנה השתחית יפלא וכוי לא ידע המקשן שאין להקשות מישית חכם אחד על השנין, ולהאמור יאירו הדברים שאחרי אשר סתם דברי ר' אלעזר מה מתורת ר' יוחנן רבו היה מקום להעיר על הסתירה שבין המאמרים הללו, והמשיב העיר כי יתכן שזו היא דעת ר' אלעזר עצמה, וראה עין זה בתוס' שבת כ"ח ב' ד"ה הא רב פפא אמרה שהיה תלמידיו ומלך אחורי וכשהיה אומר דבר לא היו יודיעין אם מדעתו או למדעה מפי רבו ע' בגהש"ס שם.

5. ואשר מצינו בחגיגת י"ג א כド נח גבשיה דרי אמר ליה רב אשי לר' אלעזר תא
ויאמר לך מעשה מרכבה, השיב לו אי זכינה הו גמרא מא' ייוחנן רビ. ובסדר הדורות
עד ר'א הצע מיבמות [ק"ה ב]adamri שקליה רבוי למטרופסיה דקאמר לית "רב"
ולא "רבבי" חורי שלא יתכן שתלמיד ייכנה את רבו בשם כינויו לפניו אהר ולומר "רבן"
ברור לדעתינו שבונונתו הדגיש ר' אלעזר שעבנין זה במעשה מרכבה לא זכה להיות
תלמידו של ר' יוחנן קרב אשי שקיבל ממנו שם ר' מורה.

השתמש ר' יעקב בר אידי בהזדמנות זו להוכיח כי העברה תמידית היא קלות ראש וולול, ולכון תלמיד שזהיר בכבוד רבו מיטמר כדכתיב ראוני געריטס ונחבאו⁸, ואחרי שנתברר כי ר' אלעזר אינו מחזיק עצמו כחבר אלא כתלמיד וגם שלא חקל על דעת רבו להנוג למעשה נגד הכרעתו אמר ר' יוחנן לר' יעקב בר אידי יודע אתה לפיס וኒקרים דברי אמת ומילא נתקבלה גם הקפידה השניה שלא הזיכר שמו על כל הלהכה בלבד כי בהיות ר' יוחנן רבו המובהק אינו צריך להזכירו כפעם בפעם כמו שר' מאיר לא אמר שמעתתא משמיה דר' עקיבא לפי שכולא עלמא ידען דר' מאיר תלמידה דר' עקיבא הוא אף כד יכול עלאה ידען שר' אלעזר הוא תלמידו של ר' יוחנן⁹.

יד. לאשתਮוטי נפשיה קא עbid

ביררנו כי פעמים שחכמים שתקו מחתמת שההלהכה שמסרו היהת מקובלת בידם ולא יכולו להזoor ממגנה, גם כשהלא היה בידם להשיב על נומי החולקים עליהם. והנה לכוארה הרי גדולה מזו מצאנו. בתלמוד מובאים כמה מאורעות אשר גראה כי משום הסיפותא שינו מן האמת הברורה, ולא רק בשב ואל תעשה, בשתיותה. **היתכן?**

והנה רבינו הגדול ראיי הכהן קווק ז"ל הראה לנו פתרון אחת החידות המפליאות האלו, ומתחז דבריו מתברר כי לא לבד שאין באו מהוր השתומות

בני בבל אין תלמיד שואל בשлом רבבו כו', ור' אלעזר דידן הלוא גם הוא בבלי היה כאשר נכוונו ר' יוחנן "חידן בבליא", והוא כתובות קי"ב סע"א ר' אלעזר כי הוה טליק לא"י כו', ובחולין קי"ט סע"א ועוד, ולכון איטמר מקמי רבייה שעובר לפני רבנו ואינו נזון לו שלום הוי דרכ בורות ראי פתחיה תשובה יוז"ד סי' רמ"ב.
8 נוסחה בירושלמי ברכות שהתקתי הובא באורע זה גם בירושלמי מועק פ"ג ח'ז, אלומ בשקלים פ"ה ה"ז מובא בסוגנו אחר, והוא: ר' יוחנן הוה מסתמך ואoil על ר' חייא בר אבא והוא ר' אלעזר חממי ליה ומיטמר ליה מקמיה, ואמר הדין תרתי מיליהו הדין בבלאה עbid בי הדר דלא שאיל בשלומי וזהו מיטמר כו', שלносחה זו קפוד בשתיים א) על שלא שאיל בשלומו. ב) שהטמי עצמו בכדי שלא לקום מפניו גם מבלי שאלת שלום, וחולק עליו בשתיים כմבוואר בירושלמי ברכות שהבאתי, בשם שם ה' שאלת שלום, וחולק עליו בשתיים כמבוואר בירושלמי ברכות שלום, ור' יעקב בר אידי המליץ עליו בשתיים חולקים בעמידה אך הם חולקים בשאלת שלום, ור' יעקב בר אידי המליץ עליו בשתיים על שלא שאיל בשלימה אמר כן נהיג גביתו זעירי לא שאיל בשלמה דרביה ומה שאיטמר זהו לקייםamar הכתוב ראוני געריטס ונחבאו וישישים קמו עמזה, הכלונגה: שמכבוד הרב הוא שגדולי תלמידיו יעדמו מפניו אבל ר' אלעזר שהחזק עצמו לו עירא דמן הבריא הוא בעננותו מהביא עצמו.

9 וראה תוס' יומא ד' סע"א ד"ה תניא כוותיה דריש לקיש כו' כיון דאשכחן ר' אלעזר דקאמר בסמוך כו' מסתמא משמיה דר' יוחנן רבייה אמרה ואע"ג דלא אמרה ממשיה כדאשכחן נמי בס"פ האשפה רבבה כו'.